

Beretning for Gjern Natur 2025

Året startede traditionen tro med chokoldevandring, først en tur i Gjern-området, hvor rekordmange begav sig ud på den knap 8 km lange rute i og omkring Gjern. I Spejdernes Naturhus blev der serveret Gittes lækre chokolade og hjemmebagte boller. Det var tiltrængt, for det var så koldt, at Gitte måtte holde smørret til bollerne tørt ved at lægge det op ad den varme chokolade. Mange tak til Gjern Spejderne for lån af Naturhuset.

Foreningens generalforsamling blev afholdt i februar med omkring 60 deltagere. Herefter holdt Søren Wilhelmsen fotoforedrag om de fugle, han fotograferer nær og fjern. Det var bl., a. isfugl, bjergvipstjert, vandstær og spætmejsse, ligesom Søren fortalte om sine metoder til f. eks. at fotografere den sky flagspætte.

Midt i februar startede knap 90 deltagere deres ca 8 km lange vandretur ved Bjarup Mosegård, hvorfra turen gik i kuperet terræn gennem Kalbygård skov til et engareal, hvor man skulle krydse den spæde start af Lyngbygård Å. I dagens anledning havde Gjern Natur sendt "ingeniørtropperne" på arbejde for at lave en forsvarlig bro. I Sorringhus ventede Gittes chokolade og varme boller

Ved årets første livestreaming hørte vi om miljø-DNA. Udforskning af Grønland – før og nu – et højaktuelt emne, blev temaet for livestreamingen i marts. De første videnskabelige ekspeditioner til Grønland skete i 17-hundredetallet. Det første kort over Grønland er fra 1739 og Hans Egede udgav en bog om Grønland i 1721. I 1837 får Danmark højret over Grønland. I 1867 var USA allerede interesseret i at købe Grønland, men det blev ikke til noget. Under 2. verdenskrig overtager USA forsvaret af Grønland og efter krigen ville USA købe Grønland for 100 mill. \$.

Vi hørte også om, hvor hurtigt indlandsisen smelter og hvilken stigning det vil medføre for verdenshavene.

I samarbejde med Gjern Bibliotek var der filmaften, hvor filmen The Human Race, blev vist. Her følger et filmhold forskeren og professoren Eske Willerslev for at dokumentere både hans personlige og professionelle liv.

Med udgangspunkt i Overholt Plantage var der i marts igen chokoldevandring, hvor mere end 100 deltagere travede en knap 7 km lang rute ad både skovveje, markveje og stier. Turen var tilrettelagt, så alle kunne være med, ruten var kun lettere kuperet og der var lavet specielle sløjfer til de knap så mobile.

Ca halvvejs på ruten havde Gjern Natur allieret sig med Søhøjlandets Landbrugsmuseum, så deltagerne kunne komme ind for at få serveret chokolade og hjemmebagte boller. Landbrugsmuseet var i dagens anledning ekstraordinært åbent, så deltagerne også kunne få et indblik i gamle redskaber, vogne mv. Tak til museet.

Ved livestreaming i april var vi med på en rejse, både i tid og rum, rundt i vores egen galakse, Mælkevejen.

Affaldsindsamling blev gennemført i april i flg byer: Fårvang, Horn, Gjern, Sorring, Voel, Grauballe, Truust, Resenbro og i børnehaven Naturli'vis Troldbjerg. Efterfølgende var der belønning til børnene i form af flødeboller, hvilket faldt i god jord. De øvrige steder var der sørget for forplejning enten fra Gjern Natur eller fra lokale sponsorer, lokalråd, eller borgerforeninger.

Noget af de mere spøjse fund var en BH str E og en papkarton med 3 liter hvidvin - stadig intakt. I Truust var der rigtig meget skrald at hente. Flasker, McDonalds emballage, plastik, ting fra biler, en halv brille, pung med matas og femilet kort, masser af cigaret- og snusskodder samt emballagen herfra og et dødt kronvildt, som dog fik lov at ligge. Det er utroligt, hvad folk smider ud af bilerne. (Truust)

Livestreaming i april var en beretning om dybhavet.

Spiselige planter var emnet, da naturvejleder Jan Kjærgård i maj tog os med på vandring med start ved Stationspladsen i Gjern. Træer som valnød, hassel og lind, voksede ved startstedet. I kort afstand derfra smagte vi manna (frøene) fra elm.

På vej langs Egholmvej og Banestien viste Jan Kjærgård os rigtig mange planter, og fortalte om deres kendetegn, tidspunkt for indsamling, tips til madlavning og historiske betragtninger. Nogle planter smagte vi på. Dunhammer-stængel smagte som en sprød, smagløs porre. Og lyssiv blev skrællet for at finde en væge til lys.

Sidst i maj var der vin- og tapasvandring med Bækkelund Vine. Gjern Idrætsforening havde venligst lånt os klubhuset, hvorfra turen udgik i grupper. Ved Spar var der servering af vin og mad fra Delikatessen, inden man kom op til Søhøjlandets Landbrugsmuseum. Her blev der igen serveret før turen gik ud i skoven og på opdagelse på spejdernes oplevelsessti. Videre forbi trollden Rumle inden næste post i Bente og Just's have. Sidste post var retur ved klubhuset, hvor vi smagte en lækker chokoladecake fra Gjern Bageri.

40 friske vandrere mødte op til vandretur i samarbejde med Sankt Hans-udvalget i Gjern ud til et sideløb til Nørbækken. Her ventede Peter Lange fra Silkeborg Kommune med et udvalg af planter, han havde fundet i området. Vi hørte om fritlægningen af det lille sideløb og de videre planer for Nørbækken. Derefter var det tid at høre om bl. a. mjødukt, baldrian og star. Tak til Peter Lange for at dele sin store viden med os.

I forbindelse med Sankt Hans var Gjern Natur at finde med stande i såvel Sorring som Gjern og senere på året i Voel. Her var der mulighed for at få en snak om natur i alle afskygninger og der var også mulighed for børn for at deltage i en naturquiz. Det benyttede mange sig af. Præmien er en af de fuglekasser, vi har indkøbt, med indhold af "menneskegodter". De gør lykke for vinderne og forhåbentlig også senere hjemme i haven hos deltageren. Stort til lykke til vinderne. (her er det Agnes Gonge fra Sminge)

Med tidlig start fra Gjern gik turen i juni til Thy nationalpark, hvor første stop var ved Lodbjerg fyr. Her mødte vi vores guide, Lone Lærke, der tog os med på en tur ud i klitterne og ud til glimmerleret, der kunne ses i de stejle skrænter ved vandkanten. Der var også mulighed for at bestige tårnet med sine 133 trin eller gå på opdagelse i udstillingen i fyrmesterens tidligere bolig.

Turen fortsatte til Stenbjerg Landingsplads og Thagaards plantage med en lille vandretur gennem det, der engang var planlagt som en plantage til hindring af sandflugt. Plantagen opnåede aldrig sit reelle formål, men blev i stedet til en rigtig fin troldeskov.

Sidste stop var ved Nationalparkcentret i Nørre Vorupør, hvor vi fik en oversigt over hele nationalparken og så en lille video om området skabelse.

Ved den årlige pilgrimsvandring i Gjern-Skannerup sogn leverer vi stedkendt (norsk) guide, så deltagerne kunne koncentrere sig om selve pilgrimsturen.

Naturpleje og hyggeaften i Egedalsmosen var i august, hvor omkring 35 personer deltog i en hyggelig aften i mosen, hvor det lykkedes os at få fjernet en god del af den uønskede vækst. Så bliver der mere råderum for de sarte planter som soldug, tranebær og rosmarinlyng.

Da deltagerne efter 1½ time var færdige med naturplejen, var der servering af håndmadder og drikkevarer, hvorefter Peter Lange fortalte om de mange forskellige planter, der findes i mosen og viste os eksempler på en del af planterne.

Et kig over på nabogrunden, hvor der ikke sker nogen form for naturpleje kunne også overbevise deltagerne om, at det nytter at gøre en indsats.

Ejer af en stor del af området i Store Lyngdal, Christian Als, havde opkøbt mere af skovområdet og foreslog os en stiudvidelse. Det arbejdede bestyrelsen med i løbet af sommeren og på ret kort tid fik vi etableret den af Christian Als foreslåede strækning. I september havde omkring 65 deltagere trodset vejruddet og fik indviet den ekstra sløjfe på stien. Det var Christian Als, der viste rundt i skoven og fortalte om skovens forskellige områder med f. eks. ægte kastanier af både dansk og udenlandsk oprindelse. Vi hørte også om opformering af sugaer, hvor stammerethed, vækst, vokseevne mv blev målt hvert andet år for at give fremtidige skovejere bedre viden om denne type træer.

Stiudvidelsen passerer en af de mest rene moser i landet. I mosen vokser bl. a. soldug, og der har også været gravet tørv i mosen.

Christian Als fortalte også om de meget små parceller, som skoven oprindeligt bestod af, og om, hvorledes et par af disse parceller ved en fejl var kommet i statens eje.

Ved Christians Als' savværk, serverede Gjær Natur forfriskninger og kage til deltagerne, inden man så gik på den "gamle" sti forbi Wormsborgs bøge retur til udgangspunktet

Den planlagte sejltur i august blev desværre aflyst grundet for stærk blæst, men Ans Sejlklub tilbød en ny sejltur på Tange Sø i september. Tilbuddet gik til de tidligere tilmeldte. 25 deltagere sejlede ud.

Også denne aften var der noget blæst, men det gik fint på udturen. Vi sejlede over søen til Lagunen, med ny grillhytte og shelters. Et par både sejlede også ind ad kanalen til Tangeværket. Sejlturen tilbage mod Ans blev noget hårdere i modvind og begyndende skumring.

Efteråret bød igen på livestreaming, hvor den første handlede om havets kollaps og vejen tilbage, den næste livestreaming handlede om hvordan DNA og fossiler udvider vores stamtræ. Novembers første livestreaming hed Kan vi finde liv udenfor jorden? Og der blev fortalt om, hvilke former for liv, forskerne leder efter udenfor jorden, og hvad der kræves af en planet, for at der kan være liv.

Fra den sociodemografiske pulje havde Gjær Natur i samarbejde med Gjær Kultur- & Idrætscenter fået bevilget et beløb til et foredrag, som skulle komme mange til gode. Det blev til et foredrag med Morten DD, Naturen: Psykologen, der aldrig har lukket,

De godt 150 deltagere fik en spændende oplevelse ved at høre Morten DD meget passioneret fortælle om sine oplevelser i naturen og om, hvordan mennesket grundlæggende oplever og påvirkes af naturen. Uanset hvad, så vil en tur ud i naturen næsten altid forbedre ens humør og sindstilstand. Vi hørte også om mange forskellige dyr og planter og deres tilpasning i en menneskepåvirket natur.

Årets sidste arrangement bød på en lille vandre/løbe/cykel/ridetur på banestien i Gjær. Her var knap 100 deltagere mødt op for at få lidt motion, så man begav sig en halv times tid ud på banen, retningen bestemt af transportmidlet. Efter en halv time vendte man og returnerede til udgangspunktet for her at ønske hinanden et godt nytår med et glas bobler og lidt sødt.

Arrangementet har Gjern Natur "arvet" fra Idrætsforeningen, og vi regner med at det skal blive en tradition fremover, måske endda udvidet med flere startsteder.

Bag kulisserne er der også sket noget:

Erling Nielsen, tidligere ejer af skoven ved Lille Troldhøj, meddelte os, at han havde sat sin skov til salg og at han ikke kunne garantere os, at stien derop ville bestå fremover, men han ville arbejde for det. Det viste sig heldigvis, at køber, Niels Kastrup, var positiv stemt, så vi kunne beholde stien, hvilket vi er meget glade for.

Ejer har i årets løb udført en del skovning i området, så udsigten nu er blevet en hel del bedre. Skovarbejdet har ganske vist sat sit præg på stien, så den i perioder kan være noget udfordrende, men det skal nok blive godt igen, når arbejdet er færdigt.

I Ellerup er skilt og bord udskiftet og her er kommet nye ejere, men igen var vi heldige at kunne beholde stien.

Ved Åshøjstien blev der for nogle år siden sløjft den gamle nedgang til Egedalsmosen og stien blev gjort til en blindgade, hvor man skulle ud og hjem samme vej. Det er pga ejerskifte nu igen ændret, så fra Åshøj er den gamle rundtur med adgang til udsigtspunktet, hvorfra man kan se til Tvillum Kirke, reetableret, og der er opsat bord/bænkesæt ved udsigtspunktet.

Skiltet ved stien ned til Egedalsmosen fra Svostrupvej hænger lige nu i et træ, men det kommer på plads igen, når man er færdig med udkørsel af træ fra skoven og i den anden ende mangler der lige nu et skilt, men det bliver sat op igen, når vi kan grave i jorden.

Ved Gjern-å-stien er der etableret nye overgange ved de våde passager og der er lavet en ny og mere stabil bro, hvor et lille vandløb løber ud i åen.

Der er fjernet en god del elletræer ved søen i Fårvang, så man nu igen kan se det åbne vandspejl og nyde synet af rugende svaner og senere af svaneungerne eller af taffelænderne.

Trolden Rumle er blevet malet i året løb, tårnet og bænkene i Egedalsmosen og ved Troldbjerget er blevet malet og plankestierne er hævet og renoverede.

Cykelruten Gjern tur/natur, som Gjern Kommune i sin tid etablerede, er blevet gennemgået for skiltning.

Anlægget i Gjern har vi også givet en overhaling med fældning af buskads og klipning af grene og slåning af stierne og ved trapperne.

Oplever I uregelmæssigheder eller udfordringer på vore stier, så giv besked, så vi kan få det rettet.

Der er opsat flere affaldsspande, både i Gjern-området og i Voel. Passes af lokale medlemmer, tak for det. De bliver flittig brugt og er sikkert en af årsagerne til, at der til affaldsindsamlingen ikke er helt så meget affald som tidligere.

Desværre er der en gang imellem nogen, der ikke kan finde ud af, at disse opsatte skraldespande ikke er beregnet til at køre sit eget køkkenaffald i, så hvis I oplever, at en affaldsspand er blevet fjernet, er det som regel af denne grund, vi har været nødsaget til at tage den ned i en periode eller sætte den et andet sted hen.

Så har vi bøvlet en del med nye regler vedrørende sprøjtefrie bræmmer langs offentlige stier og veje, hvilket mange af vore stier bliver berørt af.

Problemet er, at der langs en vej eller en offentlig tilgængelig sti skal være en bræmme på op til 5 meter, hvor landmanden ikke må bruge sprøjtemidler. Da mange af vore stier ligger på private arealer og er etableret i et frivilligt samarbejde med lodsejeren, kan vi være bange for, at den

pågældende ikke længere ønsker at have stien på sit areal. Vi har sammen med Spor i Landskabet, Velas, Friluftsrådet og Silkeborg Kommune været i kontakt med miljøministeriet, men indtil videre uden resultat. Det kan på sigt betyde, at der bliver langt mindre adgang til naturarealer i landskabet end der er nu.

Vi kunne sagtens leve med en ordening, hvor en sti blev lukket på det tidspunkt, hvor der sprøjtes, men sådan fungerer det ikke.

Vi blev kontaktet af Silkeborg Børnebibliotek, der i samarbejde med Gjern Skole var i gang med at skrive en børnebog om skattejagt i naturen i området. Vi havde et møde med dem og var dem behjælpelig med forskellige informationer og forslag til ruter – igen under hensyntagen til bræmmereglerne, så de kun kunne lave deres ruter på offentligt ejede arealer.

Silkeborg Kommune havde fundet en fåreavler, der gerne ville afgræsse en god del af Gjern Å-dal, men kommunen havde ikke selv kapacitet til at kontakte lodsejerne – der er mange! Så vi blev inddraget og havde en besigtigelse af arealerne sammen med fåreavler Oscar Stubdrub. Vi fandt frem til nogle arealer, der kunne være aktuelle og formidlede kontakten.

Det viste sig dog for besværligt at få projektet gennemført, så indtil videre er det skrinlagt.

I forbindelse med vores årlige affaldsindsamling fandt vi ud af, at foreningen Ren Natur, der bl. a. støttes af Spar-kæden, også lavede indsamling i Gjern og Grauballe. I Gjern ville indsamlingen ligge om efteråret, så det var ikke noget problem, men i Grauballe var det programsat til kort tid efter vores indsamling. Vi har haft kontakt til Ren Natur og fremover vil begge deres indsamlinger ligge i efteråret, så vi ikke går hinanden i bedene. Der er skidt nok til alle og naturen har kun gavn af, at skidtet indsamles.

Det har dog resulteret i, at man fra Lokalrådet i Grauballe har meddelt os, at de ikke længere ønsker at være med i vores indsamling.

Til gengæld har man fra Ans/Tange bedt om at være med. Fint med os, men her skal man bare finde en eller flere til at koordinere opgaven.

Sidst på året blev vi kontaktet af gode folk fra Kjellerup, der arbejdede med at stifte en forening for Krabbes Grønne Ring. De havde skelet en del til Gjern Natur for inspiration og vi fik en god snak omkring det praktiske i at starte en forening. Det resulterede også i, at vi fik et fint tilbud om en guidet tur i Ringen og det tog vi gerne imod. Det bliver onsdag 20. 5.

Da vi var til byfest i Voel, fik vi inspiration til at deltage i LokalDysten, som er et DGI-arrangement, hvor byerne i Silkeborg kommune konkurrerer om at få gået, cyklet eller løbet flest kilometer i løbet af 2 timer. Vi har her et samarbejde med Gjern Idrætsforening og vi planlægger at lave det i skoven lørdag den 15. august

Der er uddelt mange frøposer med vildengblanding og vi har indkøbt endnu flere frø til uddeling for 2026, så de forhåbentlig kan blive til gavn for øjet og for fugle og insekter.

Af kommende arrangementer kan nævnes

Lørdag 14.03 Chokoladevandring ved Sorring. Man skal på en tur rundt om Sorringtårnet med rute dels på asfalt, dels på skovveje og igen op til Gitte og varm chokolade

Der bliver ingen livestreaming i foråret 2026 pga. barsel i udbydergruppen, men til gengæld har vi allieret os med Peter Bondo, der kommer live fra Århus universitet til Gjern for at fortælle om Tøbrud i Arktis – ikke den politiske situation, men den klimatiske situation, der er baggrunden for, at Arktis nu er blevet politisk interessant

Søndag 26.04 Affaldsindsamling i mange byer

Onsdag 20. maj kl 19.00 Guidet tur i Krabbes Grønne Ring, Kjellerup hvor vi får en rundvisning og hører masser af historier, information og anekdoter om stedet.

Onsdag 19.- august Hyggeaften og naturpleje i Egedalsmosen, hvor vi beder om Jeres hjælp til at holde de uønskede vækster borte. Vi byder på sandwich og drikkevarer og Peter Lange kommer igen for at fortælle om planter mv i mosen.

Desuden arbejder vi på en tur til faunapassagen ved den nye ringvejsbro og vi håber det lykkes os at få et foredrag i stand med Nikolaj Kirk fra Nak og Æd.

Til efteråret kommer der igen livestreamings fra Århus universitet

I kan løbende følge programmet på vores hjemmeside, ligesom I som sædvanligt får tilsendt nyhedsmail forud for hvert arrangement.

Til slut en tak for at støtte foreningen, det er vi meget glade for, og som det ses af regnskabet har vi stadig en god økonomi og mere end 450 medlemmer.

Desuden tak for at bakke op om arrangementer, samling af affald, tømning af affaldsspande, reovering af stier, maling af bord/bænkesæt, hjælp til naturpleje og andet frivilligt arbejde.

Tak til vore samarbejdspartnere, lodsejerere og specieelt Brian i Spar for at sætte alle vore flyers op.

Desuden en speciel tak til bestyrelsen for et konstruktivt samarbejde i årets løb.